

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет агротехнологій та природокористування

Кафедра туризму

До захисту
Допускається
Завідувач кафедри

_____

Олександр КОВАЛЕНКО

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

На тему: **«Організація культурно-пізнавального туризму: сучасний
стан та тенденції розвитку»**

Виконала:

_____

(підпис)

Войтенко І.О.

(прізвище, ініціали)

Група:

ЗТУР 2001-1

(Науковий) керівник:

_____

(підпис)

Єпик Л. І.

(прізвище, ініціали)

Суми – 2025

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студентки

Войтенко Ірини Олександрівни

- 1. Тема роботи:** «Організація культурно-пізнавального туризму: сучасний стан та тенденції розвитку».
- 2. Термін здачі студентом закінченої роботи на кафедру:** 15.05.2025 р.
- 3. Вихідні дані до роботи:** за результатами проходження виробничої практики та дослідженні культурних туристичних дестинацій Сумського регіону, маємо різноманітну інформацію, за допомогою якої можна формувати перспективні маршрути культурно-пізнавального туризму. В процесі написання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи використовувались різноманітні джерела інформації, такі як: наукова література, інтернет-ресурси, наукові дослідження, а також проводились інтерв'ю з місцевими експертами, для отримання необхідної туристичної інформації.
- 4. Перелік завдань, які будуть виконуватися в роботі:** розглянути теоретичні аспекти організації та функціонування культурно-пізнавального туризму; проаналізувати ресурсний потенціал культурно-пізнавального туризму в Україні; надати рекомендації щодо розвитку культурно-пізнавального туризму на сучасному етапі.

Керівник дипломної роботи _____ доцент Лариса ЄПІК

Завдання прийняв до виконання _____ студентка Ірина ВОЙТЕНКО

Дата отримання завдання «05» вересня 2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1	Визначення об'єкту, предмету дослідження, формулювання мети та задач кваліфікаційної роботи, складання плану	<i>вересень 2024</i>	
2	Підбір та вивчення літературних джерел, законодавчої та нормативної бази	<i>вересень - жовтень-2024</i>	
3	Узагальнення теоретичного матеріалу з обраної теми дослідження та представлення чорнового варіанту першого розділу кваліфікаційної роботи	<i>листопад 2024</i>	
4	Оформлення теоретичної частини кваліфікаційної роботи, узагальнення аналітичної частини	<i>грудень - січень 2025</i>	
5	Завершення практичної частини кваліфікаційної роботи та подання попереднього варіанту третього розділу керівнику	<i>лютий- березень 2025</i>	
6	Доопрацювання теоретичного, аналітичного і практичного розділів кваліфікаційної роботи	<i>квітень 2025</i>	
7	Оформлення кваліфікаційної роботи, та її подання на попередній захист та рецензування	<i>квітень 2025</i>	
8	Перевірка кваліфікаційної роботи на автентичність (подання роботи для перевірки на плагіат на кафедрі, до відділу якості освіти)	<i>26-30 квітня 2025</i>	
9	Подання закінченої роботи та документів до неї до деканату	<i>15 травня 2025</i>	
10	Захист кваліфікаційної роботи	<i>28 травня 2025</i>	

АНОТАЦІЯ

Войтенко І.О. «Організація культурно-пізнавального туризму: сучасний стан та тенденції розвитку». ОПП «Туризм», спеціальність 242 «Туризм і рекреація», Сумський національний аграрний університет, м. Суми, 2025 р.

Бакалаврська робота присвячена комплексному дослідженню сучасного стану та тенденцій розвитку організації культурно-пізнавального туризму. У роботі проаналізовано теоретичні засади культурно-пізнавального туризму, розкрито його сутність, види та особливості. Особливу увагу приділено дослідженню сучасного стану розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні та світі, виявленню ключових тенденцій, проблем та факторів, що впливають на його формування. Проаналізовано роль культурної спадщини як основного ресурсу культурно-пізнавального туризму та оцінено ефективність її використання в туристичній діяльності. На основі проведеного аналізу виявлено основні проблеми та перешкоди на шляху розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні. У роботі розроблено науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення організації культурно-пізнавального туризму в Україні з урахуванням світового досвіду та сучасних тенденцій, а також обґрунтовано перспективи його розвитку як важливого чинника соціально-економічного та культурного розвитку країни. Робота має практичне значення для фахівців туристичної галузі, працівників сфери культури, науковців та студентів, які цікавляться питаннями організації культурно-пізнавального туризму.

Ключові слова: культурно-пізнавальний туризм, організація туризму, культурна спадщина, тенденції розвитку, сучасний стан, туристична галузь, Україна, світовий досвід, практичні рекомендації.

ABSTRACT

Voytenko I.O. "Organization of Cultural and Educational Tourism: Current State and Development Trends". Educational Professional Program "Tourism", Specialty 242 "Tourism and Recreation", Sumy National Agrarian University, Sumy, 2025. The bachelor's thesis is dedicated to a comprehensive study of the current state and development trends in the organization of cultural and educational tourism. The paper analyzes the theoretical foundations of cultural and educational tourism, reveals its essence, types, and features. Particular attention is paid to the study of the current state of development of cultural and educational tourism in Ukraine and worldwide, identifying key trends, problems, and factors influencing its formation. The role of cultural heritage as the main resource of cultural and educational tourism is analyzed, and the effectiveness of its use in tourism activities is evaluated. Based on the analysis, the main problems and obstacles in the development of cultural and educational tourism in Ukraine are identified. The paper develops scientific and practical recommendations for improving the organization of cultural and educational tourism in Ukraine, taking into account international experience and current trends, and substantiates the prospects for its development as an important factor in the socio-economic and cultural development of the country. The work has practical significance for specialists in the tourism industry, cultural workers, researchers, and students interested in the organization of cultural and educational tourism.

Keywords: cultural and educational tourism, tourism organization, cultural heritage, development trends, current state, tourism industry, Ukraine, international experience, practical recommendations.

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ.....	11
1.1.Визначення поняття «культурно-пізнавальний туризм».....	11
1.2. Основні характеристики та специфіка культурно-пізнавального туризму.....	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	20
2.1.Історичні аспекти розвитку культурно-пізнавального туризму та статистичний аналіз туристичних потоків.....	20
2.2.Основні дестинації культурного туризму в Україні та вплив глобальних тенденцій на його розвиток.....	30
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО- ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ.....	40
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	52
ДОДАТКИ.....	55

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження організації культурно-пізнавального туризму в сучасних умовах є надзвичайно високою та зумовлена вагомими факторами. У світі спостерігається стійке зростання інтересу до культурного туризму як форми подорожей, що дозволяє не лише відпочити, але й розширити світогляд, познайомитися з історією, культурою, традиціями та способом життя різних народів і регіонів, стаючи важливим інструментом міжкультурного діалогу та сприяючи кращому розумінню культурного різноманіття. В умовах глобалізації та зростаючої уніфікації культур, культурно-пізнавальний туризм відіграє ключову роль у збереженні та популяризації національної ідентичності, культурної спадщини та традицій, підтримуючи місцеві культурні ініціативи, народні ремесла, історичні пам'ятки та нематеріальну культурну спадщину, а також сприяючи підвищенню культурної свідомості та формуванню національної гордості. Сучасний туристичний ринок відзначається високим рівнем конкуренції, і культурно-пізнавальний туризм може стати значною конкурентною перевагою для багатьох DESTINATION, зокрема для України з її багатим історичним та культурним потенціалом, сприяючи збільшенню туристичних потоків, зростанню доходів, створенню робочих місць та покращенню міжнародного іміджу. Крім того, сучасні технології та цифрові інструменти надають нові можливості для розвитку культурно-пізнавального туризму, роблячи культурні об'єкти та події більш доступними, привабливими та інтерактивними для широкої аудиторії, збагачуючи туристичний досвід та роблячи його більш персоналізованим. З огляду на це, дослідження сучасного стану та тенденцій розвитку організації культурно-пізнавального туризму є вкрай актуальним для України, оскільки аналіз існуючих практик та визначення перспективних напрямків розвитку дозволить розробити ефективні стратегії та рекомендації для оптимізації цієї сфери, сприяючи збереженню культурної спадщини, розвитку туристичної галузі та підвищенню міжнародного іміджу країни.

Аналіз літературних джерел і результатів наукових досліджень. Дослідженням цієї проблеми займалися такі автори як Клапчук О., Косар Н., Паньків Н., Ткаченко Т., Гладкий О.

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку організації культурно-пізнавального туризму в Україні та світі, а також розробка науково-практичних рекомендацій щодо його оптимізації для підвищення ефективності використання культурної спадщини та збагачення туристичної пропозиції.

Визначена мета вимагає вирішення наступних завдань:

1. Проаналізувати теоретичні засади та визначити сутність культурно-пізнавального туризму, його основні види та характеристики.
2. Дослідити сучасний стан розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні, виявити ключові тенденції та основні проблеми його організації.
3. Розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення організації культурно-пізнавального туризму в Україні з метою підвищення його ефективності та привабливості для туристів.

Об'єкт дослідження - процес організації культурно-пізнавального туризму.

Предмет дослідження - сучасний стан, тенденції розвитку та методи вдосконалення організації культурно-пізнавального туризму в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань у роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: теоретичні методи (аналіз наукової літератури (вітчизняної та зарубіжної), нормативно-правових актів, статистичних даних для визначення теоретичних засад дослідження, розкриття сутності культурно-пізнавального туризму, виявлення сучасних тенденцій та проблем його організації); емпіричні методи (спостереження: за діяльністю туристичних підприємств, закладів культури та інших суб'єктів, залучених до організації культурно-пізнавального туризму. порівняльний аналіз:

зіставлення вітчизняного та зарубіжного досвіду організації культурно-пізнавального туризму для виявлення кращих практик та можливостей їхнього застосування в Україні); методи синтезу та узагальнення: для формулювання висновків та розробки практичних рекомендацій на основі отриманих результатів дослідження.

Теоретичне та практичне значення роботи. Теоретичне значення дослідження полягає у поглибленні та систематизації наукових знань про організацію культурно-пізнавального туризму. Проаналізовано теоретичні підходи до вивчення організації туристичної діяльності в контексті культурної спадщини. Результати дослідження можуть бути використані для подальших наукових розвідок у сфері туризму, культурології, економіки та регіонального розвитку, зокрема при розробці нових теоретичних моделей та концепцій організації культурно-пізнавального туризму. Матеріали роботи можуть бути використані у навчальному процесі при викладанні дисциплін, пов'язаних з туризмом, готельно-ресторанною справою, культурною спадщиною та регіональним розвитком.

Практичне значення дослідження полягає у розробці науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення організації культурно-пізнавального туризму в Україні. Отримані результати та запропоновані рекомендації можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування при розробці стратегій та програм розвитку туризму, зокрема культурно-пізнавального.

Апробація результатів дослідження. Результати даних досліджень були висвітлені в матеріалах: 1. Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі», яка проходила 5 листопада 2024 року у м. Харкові на базі Державного біотехнологічного університету (Додаток 1). 2. Науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ, яка проходила в м. Суми 14-18 квітня 2025 р. (Додаток 2)

Структура і обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (23 найменування). Загальний обсяг дослідження складає 51 сторінку (без додатків).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Визначення поняття «культурно-пізнавальний туризм».

Культурно-пізнавальний туризм є однією з основних форм туристичної діяльності, що поєднує в собі елементи культурного, історичного та пізнавального аспектів подорожей. Він спрямований на вивчення та дослідження культурних, історичних, архітектурних та природних цінностей певної країни чи регіону. Цей вид туризму має на меті не тільки відпочинок, а й культурне збагачення, розширення горизонтів, ознайомлення з традиціями, звичаями, мистецтвом та історією народу, що проживає в тому чи іншому регіоні.

Культурно-пізнавальний туризм, за своєю суттю, є взаємодією між туристами та культурним середовищем, яке вони досліджують. Такий туризм має на меті задоволення пізнавальних потреб туриста через знайомство з історією, архітектурною спадщиною, традиціями, етнографією, мистецтвом та гастрономією певного регіону чи країни. Туристи відвідують музеї, виставки, пам'ятки архітектури, беруть участь у фестивалях і культурних подіях, що дозволяють краще зрозуміти місцеву культуру та її особливості.

Цей вид туризму дозволяє туристам не лише відпочити, а й активно пізнавати світ навколо себе, відновлюючи та зберігаючи культурну спадщину через безпосереднє спілкування з нею.

Основна мета культурно-пізнавального туризму — це вивчення культури та традицій. Туристи мають можливість безпосередньо взаємодіяти з місцевими культурними об'єктами, такими як музеї, галереї, театри, архітектурні пам'ятки та природні резервати, що відображають специфіку місцевого життя [11, с. 331-332].

Туризм має на меті розвиток пізнавальних навичок, розширення світогляду через здобуття нових знань про історію, традиції, звичаї та специфіку місцевості, що відвідується.

Ці ініціативи та сталий туризм допомагають захистити цінні об'єкти від негативного впливу масового туризму.

Важливою особливістю цього виду туризму є активна участь туристів у процесі пізнання культурних цінностей: відвідування подій, майстер-класів, інтерпретація культурних матеріалів.

Культурно-пізнавальний туризм може приймати різні форми в залежності від конкретних інтересів туристів, які можуть бути пов'язані як з історичними подіями, так і з культурними практиками чи місцевими традиціями. Це можуть бути:

Історичний туризм — вивчення історії та важливих подій певного регіону.

Етнографічний туризм — вивчення народних традицій, ремесел, звичаїв.

Архітектурний туризм — ознайомлення з пам'ятками архітектури, які мають культурне значення.

Мистецький туризм — участь у культурних заходах, виставках, фестивалях. Гастрономічний туризм — ознайомлення з місцевими кулінарними традиціями. Культурно-пізнавальний туризм стає все більш популярним завдяки зростаючій потребі в пізнавальних та освітніх подорожах. В умовах глобалізації люди шукають можливості для знайомства з різними культурами та збереження історичних пам'яток. В Україні цей вид туризму має величезний потенціал завдяки багатій історії, культурній спадщині та унікальним природним пам'яткам [19, с. 46-48].

Сучасний культурно-пізнавальний туризм сприяє розвитку економіки регіонів, збереженню культурної спадщини та поглибленню міжкультурних зв'язків на міжнародному рівні.

1.2. Основні характеристики та специфіка культурно-пізнавального туризму.

Культурно-пізнавальний туризм є унікальним видом туристичної діяльності, що спрямований на задоволення освітніх та культурних потреб мандрівників, національної та світової культурної спадщини, сприяє міжкультурному діалогу та підвищує рівень обізнаності про історичні, мистецькі й етнографічні цінності різних народів.

Культурно-пізнавальний туризм має кілька ключових характеристик, що відрізняють його від інших видів туризму:

1. Освітньо-пізнавальна спрямованість

Головною метою є здобуття нових знань, розширення світогляду та знайомство з культурними надбаннями регіонів і країн.

Туристи відвідують історичні пам'ятки, музеї, архітектурні комплекси, національні парки, етнографічні центри.

2. Взаємодія з культурною спадщиною

Включає знайомство з мистецтвом, народними традиціями, релігією та мовними особливостями регіону.

Туристи можуть брати участь у фестивалях, театральних виставах, концертах, фольклорних святах.

3. Сталий розвиток та збереження культурної спадщини

Використання природних та історичних об'єктів у туристичних цілях повинно бути екологічно збалансованим і не шкодити довкіллю.

Підтримка місцевих громад через збереження національних традицій та ремесел.

4. Сезонність та географічна різноманітність

Культурно-пізнавальний туризм може бути цілорічним, але інтенсивність відвідувань залежить від кліматичних умов і популярності подій [16, с. 78-80].

Історичні центри та культурні осередки зосереджені переважно у великих містах, однак етнографічні маршрути можуть охоплювати й сільські території.

5. Економічний вплив

Культурний туризм є важливим джерелом доходу для багатьох країн і регіонів. Він стимулює розвиток малого та середнього бізнесу (готелі, ресторани, сувенірні магазини, екскурсійні бюро).

6. Диверсифікація туристичних продуктів

Туристичні компанії розробляють індивідуальні маршрути відповідно до інтересів клієнтів (наприклад, історичний туризм, гастрономічні подорожі, мистецькі тури, паломницькі мандрівки).

7. Використання цифрових технологій

З розвитком цифрових технологій з'явилися віртуальні екскурсії, аудіогіди, інтерактивні карти, що дозволяють туристам отримувати інформацію в зручному форматі. VR- та AR-технології допомагають відтворювати історичні події та об'єкти, що вже не існують.

8. Популяризація автентичності та місцевих традицій

Зростає інтерес до локальних традицій, ремесел та гастрономії як важливого елементу культурного туризму. Туристи прагнуть не лише спостерігати, а й активно брати участь у майстер-класах (гончарство, народні танці, кулінарія).

9. Розвиток міжкультурної комунікації

Культурно-пізнавальний туризм сприяє обміну знаннями та взаємопроникненню культур, що є важливим аспектом глобалізації. Туристи не лише знайомляться з іншими культурами, а й формують позитивний імідж своєї країни за кордоном. Культурний туризм може поєднуватися з екотуризмом, гастрономічним, фестивальним, науковим та навіть рекреаційним туризмом [16, с. 102-103].

Наприклад, подорожі до історичних місць можуть включати активний відпочинок (походи в гори, велосипедні маршрути). Культурно-пізнавальний туризм є потужним інструментом розвитку культурної спадщини, освіти та міжкультурного діалогу. Він поєднує традиційні підходи до подорожей із

сучасними технологіями, що робить його привабливим для широкої аудиторії. Важливими викликами залишаються збереження культурних ресурсів, розвиток якісної інфраструктури та впровадження сталих практик у сферу туризму. Культурно-пізнавальний туризм охоплює широкий спектр подорожей, які мають на меті ознайомлення туристів з історичною, культурною та мистецькою спадщиною різних країн і регіонів. Він може класифікуватися за різними критеріями: метою подорожі, географічним охопленням, формою організації, тривалістю та іншими аспектами.

Історичний туризм включає подорожі до визначних історичних місць, фортець, палаців, археологічних пам'яток. Приклад: відвідування Києво-Печерської Лаври, Кам'янець-Подільської фортеці, Херсонесу.

Мистецький туризм передбачає відвідування галерей, музеїв, виставок, фестивалів та інших мистецьких подій. Приклад: екскурсія в Лувр (Франція), відвідування театру «Ла Скала» (Італія), поїздка на фестиваль мистецтв у Венеції.

Етнографічний туризм спрямований на знайомство з культурою, традиціями, побутом і ремеслами різних етнічних груп. Приклад: участь у святкуванні Маланки в Україні, відвідування гуцульських поселень у Карпатах, знайомство з традиціями кримських татар [22, с. 156-158].

Релігійний (паломницький) туризм полягає у відвідуванні священних місць, храмів, монастирів та участі в релігійних заходах. Приклад: паломництво до Єрусалиму, відвідування Софії Київської, подорож до Ватикану.

Знайомство з традиційною кухнею, дегустація місцевих страв, відвідування гастрономічних фестивалів. Приклад: винні тури в Закарпатті, відвідування сирних ферм у Франції, фестиваль борщу в Україні.

Літературний туризм пов'язаний із відвідуванням місць, пов'язаних із життям та творчістю письменників і поетів. Приклад: поїздка до музею Тараса Шевченка в Каневі.

Класифікація за географічним охопленням наступна:

Внутрішній туризм. Подорожі країною для знайомства з її культурною спадщиною. Приклад: туристичні маршрути «Золота підкова Львівщини», подорожі Закарпаттям.

Міжнародний туризм. Включає виїзди за межі країни для відвідування культурних пам'яток. Приклад: поїздка до Колізею в Римі, відвідування Британського музею в Лондоні.

Існує класифікація за способом організації:

Індивідуальний туризм. Туристи самостійно планують маршрут, бронюють квитки, житло, складають програму подорожі. Приклад: самостійна поїздка до музеїв Амстердама.

Організований туризм. Поїздки, організовані туристичними компаніями або гідами. Приклад: екскурсійний тур містами Європи.

Корпоративний туризм. Організовується для працівників компаній або бізнес-груп із культурно-освітньою метою. Приклад: поїздка працівників на театральний фестиваль у Шекспірівський театр у Лондоні.

Класифікація за тривалістю подорожі:

Короткострокові подорожі (1-3 дні)

Екскурсійні тури у межах країни або найближчих регіонів.

Приклад: дводенний тур до Львова.

Середньострокові подорожі (4-10 днів)

Передбачають більш детальне занурення в культуру та відвідування кількох локацій.

Приклад: тижневий тур містами Франції.

Довгострокові подорожі (понад 10 днів)

Можуть включати кілька країн, глибоке вивчення традицій та історії.

Приклад: місячна поїздка країнами Азії для ознайомлення з культурою.

Культурно-пізнавальний туризм є багатогранним явищем, що охоплює широкий спектр напрямів, форм організації та тривалості подорожей. Його

різноманітність дозволяє кожному мандрівнику знайти маршрут відповідно до власних інтересів і потреб. Завдяки розвитку технологій, зростанню інтересу до культурної спадщини та інтеграції міжнародного туризму ця сфера продовжує активно розвиватися.

Культурно-пізнавальний туризм є багатогранним явищем, яке перетинається з іншими видами туризму, створюючи комплексні туристичні продукти та збагачуючи досвід подорожуючих. Цей взаємозв'язок дозволяє розширювати спектр туристичних послуг, адаптуючи їх до потреб різних категорій туристів.

Екологічний туризм передбачає відвідування природних територій із мінімальним впливом на довкілля, спрямований на збереження природи та екологічну освіту. Його взаємозв'язок із культурно-пізнавальним туризмом полягає у вивченні традиційного природокористування, етнокультурної спадщини та життя корінних народів.

Наприклад, туристичні маршрути Карпатами, що включають не лише знайомство з природними заповідниками, а й відвідування гуцульських сіл, ремісничих майстерень та етнографічних музеїв [17, с. 131-132].

Поїздки в біосферний заповідник «Асканія-Нова», де туристи знайомляться з природним середовищем та історією його створення.

Гастрономічний туризм полягає у знайомстві з традиційною кухнею регіону, дегустації місцевих страв, відвідуванні виноробень, сироварень та інших гастрономічних локацій. Культурний туризм часто включає гастрономічний компонент - винні тури Закарпаттям, що включають відвідування місцевих виноробень, дегустацію вин та знайомство з культурою виноробства.

Фестиваль борщу в Україні, який поєднує кулінарні майстер-класи з лекціями про історію національної кухні.

Подієвий туризм передбачає подорожі, пов'язані з участю в культурних, мистецьких або спортивних заходах. Культурно-пізнавальний туризм

інтегрується в цей напрям завдяки фестивалям, карнавалам, виставкам і театральним виставам, які відображають культурне розмаїття регіону.

Наприклад, відвідування міжнародного фестивалю мистецтв «ГогольFest» в Україні, де поєднуються театр, музика, література та сучасне мистецтво.

Участь у Венеціанському карнавалі як спосіб зануритися в історичну та культурну атмосферу Італії.

Культурно-пізнавальний туризм сприяє вивченню релігійної архітектури, традицій та обрядів різних народів.

Наприклад, відвідування Софії Київської та Києво-Печерської Лаври як об'єктів, що поєднують релігійне значення та історичну цінність.

Тур по середньовічним монастирям Західної України з метою ознайомлення з історією православ'я та католицизму.

Освітній туризм включає поїздки, пов'язані з навчанням, курсами, тренінгами або участю в академічних програмах. Він може поєднуватися з культурно-пізнавальним туризмом через вивчення мистецтва, мови, історії та культурних традицій [10].

Наприклад, літні школи з вивчення української мови для іноземців, що включають екскурсії історичними місцями.

Курси живопису у Флоренції, які поєднуються з візитами до галерей та музеїв.

Урбаністичний туризм орієнтований на дослідження архітектури, міської культури, сучасних арт-об'єктів та урбаністичних ініціатив. Він поєднується з культурно-пізнавальним туризмом через екскурсії містами, знайомство з урбаністичними проектами та відвідування культурних центрів.

Наприклад, екскурсії «Ревіталізація промислових зон» у Берліні, що знайомлять туристів із сучасними тенденціями розвитку міського простору.

Туристичні маршрути Києвом, присвячені вуличному мистецтву та муралам.

Культурно-пізнавальний туризм є основою багатьох інших видів туризму, збагачуючи їхню змістову складову. Його взаємозв'язок з гастрономічним, екологічним, релігійним, подієвим, освітнім та урбаністичним туризмом сприяє створенню комплексних туристичних маршрутів, які приваблюють широку аудиторію та сприяють глибокому зануренню у культурну спадщину регіону. Це відкриває нові можливості для розвитку туристичної галузі та формування унікального туристичного продукту [13, с. 117-119].

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

2.1. Історичні аспекти розвитку культурно-пізнавального туризму та статистичний аналіз туристичних потоків.

Культурно-пізнавальний туризм, як специфічна форма подорожей, орієнтована на набуття знань та дослідження культурної спадщини, традицій та способу життя різноманітних народів, має глибоке історичне коріння, що

сягає витокami давніх цивілізацій. Еволюція цього виду туризму є дзеркальним відображенням суспільних трансформацій, технологічного прогресу та зміни мотивацій мандрівників протягом історичних епох. Розглянемо фундаментальні історичні етапи становлення та розвитку культурно-пізнавального туризму.

Вже в античні часи простежуються форми переміщень, які можливо інтерпретувати як прообрази сучасного культурного туризму. Паломництво до сакральних місць, таких як Єрусалим, Рим чи Мекка, набуло поширення в різних релігійних традиціях та мотивувалося не виключно релігійними, а й когнітивними цілями. Паломники, здійснюючи мандрівки, відкривали для себе нові культури, архітектурні стилі та соціальні звичаї.

В античному світі греки та римляни здійснювали подорожі до визначних історичних місць, зокрема Олімпії, Дельф чи єгипетських пірамід. Метою цих подорожей слугував не лише рекреаційний аспект, але й освіта та збагачення культурним досвідом. Мандрівки інтелектуалів та філософів до центрів знань, таких як Александрія чи Афіни, також сприяли міжкультурному обміну ідеями та поширенню знань.

У середньовічну епоху релігійний туризм залишався домінуючою формою культурних подорожей. Християнські паломники здійснювали тривалі та складні мандрівки до Риму, Сантьяго-де-Компостела, та до Святої Землі, залишивши вагомий слід в історії європейської культури. Ці паломництва стимулювали культурну дифузію, поширення релігійних доктрин та розбудову інфраструктури, необхідної для обслуговування подорожуючих.

З розквітом університетської системи в Середньовіччі, постала нова форма освітніх мандрівок. Студенти та викладачі переміщувалися між університетами, розташованими у різноманітних містах Європи, з метою навчання та обміну науковими знаннями. Ці академічні подорожі відіграли

значущу роль у дисемінації наукових ідей та формуванні європейської інтелектуальної спільноти.

Епоха Ренесансу характеризувалася ренесансом інтересу до античної культури та мистецтва, що зумовило стимул для подорожей до Італії задля вивчення античних руїн та шедеврів епохи Відродження. У XVII-XVIII століттях сформувалася традиція «Великого Туру» (Grand Tour), яка користувалася особливою популярністю серед представників молодії європейської аристократії.

«Великий Тур» являв собою освітню подорож, тривалість якої варіювалася від декількох місяців до декількох років та включала відвідування ключових культурних центрів Європи, насамперед Італії, Франції та Греції. Метою «Великого Туру» виступало завершення освіти молодих людей, збагачення їх культурним капіталом, вивчення іноземних мов та соціальних норм поведінки, а також встановлення корисних соціальних зв'язків. «Великий Тур» відіграв вагомий роль у формуванні європейської еліти та розвитку естетичного смаку до мистецтва та культури [2].

XIX століття стало переломним етапом в історії туризму, що зумовлено промисловою революцією та прогресом у транспортній сфері, зокрема, розбудовою залізничної інфраструктури та пароплавства. Це зробило подорожі більш доступними та швидкими, сприяючи виникненню масового туризму. З'являються перші туристичні агенції, такі як Thomas Cook, котрі започаткували організацію групових поїздок до культурних та історичних пам'яток. Відвідування музеїв, художніх галерей, історичних міст та руїн стало поширеною формою дозвілля для широких верств населення. Виникають курортні міста з розгалуженою культурною програмою, орієнтовані на поєднання рекреації та пізнавальної діяльності.

XX століття ознаменувалося диверсифікацією та спеціалізацією культурно-пізнавального туризму. Формуються різноманітні види

культурного туризму, орієнтовані на широкий спектр інтересів та мотивацій подорожуючих.

Музейний туризм набуває поширення через відвідування музеїв та художніх галерей, що стає невід'ємною складовою культурних подорожей. Музейні інституції модернізуються, набувають інтерактивних форматів та стають більш привабливими для широкої аудиторії.

Спадщинський туризм (heritage tourism) фокусується на відвідуванні історичних місць, пам'яток архітектури, археологічних розкопок, об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, сприяючи збереженню та популяризації культурної спадщини.

Фестивальний та подієвий туризм розвивається через подорожі з метою участі у фестивалях, культурних подіях, виставках, концертах, що набувають популярності як мотивація для культурного туризму. Фестивалі набувають вагомого значення як інструмент промоції культурних дестинацій.

Міський туризм, зосереджений на відвідуванні міст з багатим історичним минулим та розвиненою культурною інфраструктурою, виокремлюється в самостійний вид культурного туризму. Міста активно розбудовують культурну інфраструктуру, пропонуючи туристам широкий спектр музеїв, галерей, театрів, історичних пам'яток та культурних заходів.

На межі XX та XXI століть спостерігається зростання інтересу до сталого та автентичного культурного туризму. Туристи дедалі більше прагнуть унікального та глибокого досвіду, виявляють бажання не лише споглядати культуру ззовні, а й взаємодіяти з місцевими жителями, знайомитися з їхнім способом життя, традиціями та ремеслами [20, с. 216-129].

Туристи шукають екологічно безпечні варіанти поїздок, віддають перевагу локальним продуктам та послугам, та прагнуть мінімізувати негативний вплив туризму на місцеві культури та довкілля.

Розвиток цифрових технологій та мережі Інтернет також справляє суттєвий вплив на культурний туризм. Онлайн-платформи, соціальні мережі

та мобільні додатки надають туристам більше інформації та можливостей для планування та персоналізації культурних подорожей. Віртуальні тури та інтерактивні екскурсії постають як новітні форми культурного пізнання.

Історична траєкторія розвитку культурно-пізнавального туризму є віддзеркаленням еволюції людських цінностей, технологічного прогресу та соціокультурних потреб. Починаючи з давніх паломництв та завершуючи сучасними спеціалізованими культурними поїздками, культурний туризм завжди відігравав важливу роль у міжкультурному діалозі, поширенні знань, збереженні культурної спадщини та збагаченні людського досвіду. У перспективі, культурно-пізнавальний туризм продовжуватиме еволюціонувати, адаптуючись до новітніх викликів та можливостей, зберігаючи свою ключову функцію як інструмент культурного обміну, освіти.

Ефективне управління туристичною діяльністю вимагає глибокого розуміння закономірностей формування та розподілу туристичних потоків. Статистичний аналіз виступає незамінним інструментом для отримання об'єктивної та вичерпної інформації про кількісні та якісні характеристики туристичних переміщень, їхню динаміку, структуру та географію. Результати статистичного аналізу є фундаментальною основою для розробки стратегій розвитку туризму, маркетингового планування, управління інфраструктурою, розподілу ресурсів [23, с. 12-15].

Аналіз туристичних потоків використовує широкий спектр різноманітних даних, які можна класифікувати за різними критеріями. За природою дані поділяють на:

Кількісні дані: Представлені числовими значеннями та відображають об'єми туристичних потоків, їхню динаміку, структуру за різними ознаками, економічні показники та інше (наприклад, кількість туристів, доходи від туризму, середня тривалість перебування).

Якісні дані: Описують якісні характеристики туристичних потоків, мотивацію туристів, їхні вподобання, враження від подорожей, соціально-

демографічні характеристики та інші нечислові аспекти (наприклад, цілі подорожі, типи розміщення, види транспорту, відгуки туристів).

За джерелом походження дані поділяють на:

Первинні дані: Зібрані дослідником безпосередньо для цілей конкретного дослідження (наприклад, дані опитувань туристів, анкетування, глибинні інтерв'ю, фокус-групи, спостереження).

Вторинні дані: Вже існуючі дані, зібрані для інших цілей, але придатні для аналізу туристичних потоків (наприклад, офіційна статистика державних органів, дані туристичних організацій, дані інтернет-платформ, звіти підприємств, наукові публікації).

Особливе значення для статистичного аналізу туристичних потоків мають офіційні статистичні дані, які збираються та публікуються державними органами статистики, туристичними адміністраціями та міжнародними організаціями. Ці дані забезпечують стандартизовану, верифіковану та порівняльну інформацію про туристичні потоки.

Роль даних, отриманих з цифрових джерел, так званих «великих даних» (Big Data), що генеруються в результаті використання туристами цифрових технологій (мобільні телефони, соціальні мережі, онлайн-платформи бронювання, пошукові системи, дані геолокації). Аналіз Big Data відкриває нові можливості для оперативного та детального вивчення туристичних потоків, їхньої географії, поведінкових патернів та переваг туристів [23, с. 10-11].

Методи статистичного аналізу туристичних потоків.

Арсенал методів статистичного аналізу, що застосовуються для дослідження туристичних потоків, є досить широким та включає різноманітні підходи та інструменти. Основні методи статистичного аналізу туристичних потоків можна класифікувати наступним чином:

Описова статистика: Застосовується для первинного опису та узагальнення даних про туристичні потоки, розрахунку основних

статистичних характеристик (середні значення, дисперсія, стандартне відхилення, медіана, мода, частоти, відсотки). Описова статистика дозволяє отримати загальне уявлення про об'єми, структуру та динаміку туристичних потоків.

Аналіз туристичних потоків у часі, виявлення трендів, сезонних коливань, циклічних компонентів та випадкових відхилень виявляє закономірності розвитку туристичних потоків, прогнозувати їхні майбутні значення та оцінювати вплив різних факторів на динаміку туризму. До основних методів аналізу часових рядів відносяться методи ковзної середньої, експоненційного згладжування, моделі ARIMA, спектральний аналіз.

Регресійний аналіз: Застосовується для встановлення залежностей між туристичними потоками та різними факторами та напрямок впливу різних факторів на туристичні потоки, розробити моделі прогнозування та сценарного аналізу. До основних методів регресійного аналізу відносяться лінійна регресія, множинна регресія, нелінійна регресія, панельна регресія.

Просторово-географічний аналіз: розподіл туристичних потоків, виявлення територіальних диспропорцій, кластерів концентрації туристів, напрямків міграції та інших географічних закономірностей. Просторово-географічний аналіз дозволяє візуалізувати туристичні потоки на картографічних матеріалах, аналізувати їхню просторову структуру та взаємодію з територіальним контекстом. До основних методів просторово-географічного аналізу відносяться картографічний метод, методи геостатистики, просторової автокореляції, ГІС-аналіз [2].

Прогностичні методи застосовуються для розробки прогнозів туристичних потоків на майбутні періоди, використовуючи статистичні моделі, екстраполяцію трендів, експертні оцінки та інші методи прогнозування. Прогнозування туристичних потоків є важливим інструментом для стратегічного планування, управління ресурсами, розробки

маркетингових стратегій: екстраполяційні методи, економетричні моделі, методи штучного інтелекту, сценарне прогнозування.

Використовується система різноманітних статистичних показників, які характеризують різні аспекти туристичних переміщень. Основні показники статистичного аналізу туристичних потоків включають:

Об'єм туристичного потоку: Кількість туристів, що відвідали певну DESTИНАЦІЮ за певний період часу (рік, сезон, місяць). Об'єм туристичного потоку є основним показником, що характеризує масштаб туристичної діяльності та її економічне значення. Розрізняють внутрішній та міжнародний туристичний потік, в залежності від резидентства туристів.

Напрямок туристичного потоку: Географічний вектор переміщення туристів, що характеризує країни та регіони походження туристів (ринок походження) та країни і регіони призначення (дестинації). Аналіз напрямків туристичних потоків дозволяє ідентифікувати ключові ринки походження, визначити популярні дестинації та розробити цільові маркетингові стратегії.

Сезонність туристичного потоку: Розподіл туристичних потоків протягом року, що відображає наявність пікових та спадових періодів туристичної активності. Аналіз сезонності дозволяє оптимізувати використання ресурсів, розробити гнучку цінову політику, планувати маркетингові кампанії та управління персоналом з урахуванням сезонних коливань [8].

Тривалість перебування туристів: Середній час, який туристи проводять у дестинації, вимірюється в днях або ночах. Тривалість перебування є важливим показником для оцінки економічного внеску туризму, розрахунку витрат туристів та розробки стратегій стимулювання подовження перебування.

Мета подорожі: Мотивація, що спонукає туристів до подорожі (відпочинок, дозвілля, ділові цілі, відвідування родичів та друзів, оздоровлення, релігійні цілі, освіта, шопінг, інше). Аналіз цілей подорожі

дозволяє сегментувати туристичний ринок, розробляти цільові туристичні продукти та послуги, адаптовані до потреб різних сегментів туристів.

Географія походження туристів: Регіони та країни проживання туристів, що дозволяє ідентифікувати ключові ринки походження та оцінити їхній потенціал. Аналіз географії походження є важливим для маркетингового планування, вибору каналів просування та адаптації туристичної пропозиції до особливостей різних ринків.

Характеристика туристів: Соціально-демографічні показники туристів (вік, стать, рівень освіти, дохід, сімейний стан, професія), що дозволяють скласти портрет типового туриста, ідентифікувати цільові сегменти ринку та розробити персоналізовані пропозиції.

Витрати туристів: Сума коштів, витрачених туристами під час подорожі на різні товари та розваги, екскурсії, шопінг. Аналіз витрат туристів є важливим для оцінки економічного внеску туризму, розрахунку мультиплікативного ефекту та планування розвитку туристичної інфраструктури.

Статистичний аналіз туристичних потоків має широке практичне застосування в різних сферах туристичної діяльності. Основні сфери застосування включають:

Статистичний аналіз дозволяє ідентифікувати цільові ринки, сегментувати туристів за різними ознаками, розробляти ефективні маркетингові стратегії, визначати оптимальні канали просування та оцінювати результативність маркетингових кампаній [4].

Статистичні дані про туристичні потоки є основою для обґрунтування необхідності розвитку транспортної інфраструктури, готельно-ресторанного господарства, рекреаційних об'єктів та інших елементів туристичної інфраструктури, враховуючи прогнозоване зростання туристичних потоків та сезонні коливання.

Статистичний аналіз дозволяє обґрунтовано розподіляти фінансові, людські та матеріальні ресурси в туристичній галузі, визначати пріоритетні напрямки фінансування, оптимізувати бюджет.

Методи прогнозування дозволяють передбачати майбутні тенденції розвитку туристичних потоків, враховувати вплив різних факторів та розробляти плани дій на випадок кризових ситуацій, природних катаклізмів, економічних спадів та інших ризиків, що можуть вплинути на туристичну галузь.

Статистичні дані про туристичні потоки є основою для розробки державної політики в сфері туризму, стратегій розвитку туристичної галузі на національному та регіональному рівнях, визначення пріоритетних напрямків розвитку, розробки нормативно-правової бази та заходів державної підтримки.

Статистичні показники туристичних потоків використовуються для моніторингу та оцінки ефективності туристичної діяльності на різних рівнях – від окремих підприємств до туристичних дестинацій та галузі в цілому, дозволяючи відстежувати динаміку розвитку, виявляти проблемні аспекти та вживати заходів для покращення показників [6].

Існують певні виклики та обмеження, пов'язані з процесом збору, обробки та інтерпретації статистичних даних. Основні виклики та обмеження включають:

Не завжди існують повні, достовірні та своєчасні статистичні дані про туристичні потоки, особливо на регіональному та місцевому рівнях. Якість даних може бути різною в залежності від джерела, методології збору та обробки, що ускладнює порівняльний аналіз та узагальнення результатів.

Аналіз туристичних потоків є складною задачею, що вимагає застосування різноманітних статистичних методів, врахування специфіки туристичної галузі, сезонності, динамічності та впливу багатьох факторів. Вибір адекватних методів аналізу та інтерпретація результатів вимагає високої кваліфікації та досвіду дослідників.

Туристичні потоки є динамічними системами, що швидко змінюються під впливом різних факторів, трендів моди, зовнішньополітичних подій, природних катаклізмів та інших непередбачуваних обставин. Статистичний аналіз, заснований на історичних даних, може не завжди адекватно відображати поточну ситуацію та прогнозувати майбутні зміни, як економічна ситуація в країнах походження туристів та дестинаціях, політична стабільність, безпека, епідеміологічна ситуація, кліматичні зміни, технологічні інновації, зміни споживчих прераференцій. Врахування впливу цих факторів у статистичному аналізі є складним завданням, що вимагає комплексного підходу та міждисциплінарних досліджень.

Незважаючи на певні виклики та обмеження, пов'язані зі статистичним аналізом туристичних потоків, його значення для розвитку туристичної галузі є беззаперечним. У перспективі, подальший розвиток інформаційних технологій, розширення доступу до Big Data, удосконалення статистичних методів та інструментів аналізу забезпечують сталий розвиток туризму та максимізації його позитивного впливу на економіку, суспільство та навколишнє середовище. Туристична галузь, що прагне до інноваційного розвитку та стійкого успіху, повинна систематично використовувати статистичний аналіз туристичних потоків як ключовий адаптації до динамічних змін ринкової кон'юнктури [5].

2.2. Основні дестинації культурного туризму в Україні та вплив глобальних тенденцій на його розвиток.

Дестинації культурного туризму визначаються на основі ряду критеріїв, що відображають наявність та значущість культурно-пізнавальних ресурсів, розвиненість туристичної інфраструктури та привабливість для туристів, що цікавляться культурою та історією. До основних критеріїв визначення

дестинацій культурного туризму належать: театри, релігійні споруди, археологічні об'єкти та інші матеріальні свідчення історико-культурної цінності.

Культурна та історична значущість дестинації визначається роллю дестинації в історичних процесах, її впливом на формування національної та світової культури, наявністю видатних історичних постатей та подій, пов'язаних з дестинацією.

Автентичність та унікальність культурної спадщини характеризує ступінь збереження автентичного історичного середовища, унікальність культурних традицій, ремесел, фольклору, гастрономії та інших елементів нематеріальної культури.

Розвиненість туристичної інфраструктури для культурного туризму включає наявність готелів, музеїв, екскурсійних бюро, туристичних інформаційних центрів, закладів харчування та транспорту, орієнтованих на культурних туристів, а також розвиненість культурних маршрутів та туристичних продуктів культурно-пізнавального спрямування.

Популярність дестинації серед культурних туристів визначається кількістю туристів, що відвідують дестинацію з культурно-пізнавальною метою, кількістю відвідувань музеїв, історичних пам'яток, участю у культурних заходах та фестивалях [12, с. 117-119].

На основі зазначених критеріїв, можна виділити ряд провідних дестинацій культурного туризму в Україні, що володіють значним потенціалом для розвитку та залучення туристів. До основних дестинацій культурного туризму в Україні належать:

1. Київ: Столиця України, місто з тисячолітньою історією, що поєднує в собі багату культурну спадщину та сучасну динаміку розвитку. Київ є концентрацією унікальних пам'яток історії, архітектури, релігії та мистецтва, що робить його провідною дестинацією.

Ключові культурні атракції: Києво-Печерська лавра (об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО), Софійський собор (об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО), Андріївський узвіз, Золоті ворота, Національний музей історії України, Національний художній музей України, Музей Ханенків, Пейзажна алея, Володимирська гірка, Національна опера України, численні історичні церкви та монастирі.

Типи культурного туризму: Історичний туризм, релігійний туризм, музейний туризм, міський туризм, подієвий туризм, гастрономічний туризм.

2. Львів: Місто з унікальною архітектурною спадщиною, що відображає вплив різних культур та історичних епох, внесене до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Львів є визнаним центром культурного життя України, відомим своїми фестивалями, музеями, театрами та кав'ярнями.

Ключові культурні атракції: Площа Ринок, Львівська опера, Високий Замок, Личаківський цвинтар, Собор святого Юра (об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО), Домініканський собор, Каплиця Боїмів, Палац Потоцьких, численні музеї (Національний музей імені Андрея Шептицького, Львівська національна галерея мистецтв імені Бориса Возницького [14, с. 35-38]).

Типи культурного туризму: Архітектурний туризм, історичний туризм, міський туризм, фестивальний туризм, гастрономічний туризм, подієвий туризм, кавовий туризм.

3. Чернівці: Місто, що увібрало в себе культурну спадщину різних імперій та народів, відоме своєю вишуканою архітектурою, мультикультурною атмосферою та об'єктом Світової спадщини ЮНЕСКО - Резиденцією буковинських та далматинських митрополитів.

Ключові культурні атракції: Резиденція буковинських та далматинських митрополитів (об'єкт Світової спадщини ЮНЕСКО), Театральна площа, численні архітектурні пам'ятки в стилях модерн, сецесія, бароко.

Типи культурного туризму: Архітектурний туризм, історичний туризм, міський туризм, освітній туризм, культурно-етнічний туризм.

4. Кам'янець-Подільський: Місто-фортеця з унікальним ландшафтом та багатовіковою історією, що приваблює туристів своїми середньовічними мурами, замками та каньйоном річки Смотрич.

Ключові культурні атракції: Кам'янець-Подільська фортеця, Старе місто, каньйон річки Смотрич, численні історичні церкви та оборонні споруди.

Типи культурного туризму: Історичний туризм, фортифікаційний туризм, архітектурний туризм, міський туризм, пейзажний туризм, подієвий туризм (фестивалі історичної реконструкції) [15, с. 54-56].

5. Одеса: Місто-порт на Чорноморському узбережжі з неповторною атмосферою, унікальною архітектурою, багатою історією та мультикультурною спадщиною. Одеса поєднує в собі культурні пам'ятки, пляжний відпочинок та розвинену інфраструктуру розваг.

Ключові культурні атракції: Дерибасівська вулиця, Потьомкінські сходи, Одеські катакомби, Приморський бульвар, Воронцовський палац, численні архітектурні пам'ятки ХІХ століття.

Типи культурного туризму: Архітектурний туризм, історичний туризм, міський туризм, пляжний туризм з культурною програмою, гастрономічний туризм, подієвий туризм [18].

6. Харків: Друге за величиною місто України, важливий науковий, освітній та культурний центр, що володіє значним історичним та архітектурним потенціалом.

Ключові культурні атракції: Площа Свободи, Академічний театр опери та балету імені М. В. Лисенка, (Держпром), численні пам'ятки архітектури в стилі конструктивізм та модерн.

Типи культурного туризму: Архітектурний туризм, міський туризм, освітній туризм, промисловий туризм (конструктивізм), подієвий туризм.

7. Чернігів: Одне з найдавніших міст України, що зберегло унікальну архітектурну спадщину княжої доби та козацького бароко, відоме своїми численними церквами та монастирями.

Ключові культурні атракції: Чернігівський дитинець (Вал), Спасо-Преображенський собор, Борисоглібський собор, Антонієві печери, Слеський Успенський монастир, Катерининська церква, численні історичні церкви та музеї.

Типи культурного туризму: Релігійний туризм, історичний туризм, архітектурний туризм, міський туризм, паломницький туризм.

За типом культурно-пізнавальних ресурсів:

Історичні міста: Київ, Львів, Чернігів, Кам'янець-Подільський, Одеса, Харків, Ужгород, Полтава, Переяслав, Батурин та інші міста з багатою історією та збереженою історичною забудовою.

Релігійні центри: Київ (Почаївська лавра), Святогірськ (Святогірська лавра), Чернігів, Львів, Ужгород, Зимне (Свято-Успенський Зимненський ставропігійний жіночий монастир) та інші міста та селища з важливими релігійними святинями та монастирями [21, с. 312-314].

Музейні центри та інші міста з великою кількістю музеїв різної тематики (історичні, художні, краєзнавчі, літературні, технічні та ін.).

Архітектурні ансамблі: Київ (Андріївський узвіз, Хрещатик), Львів (Площа Ринок, Старе місто), Чернівці (Резиденція митрополитів), Кам'янець-Подільський (Фортеця, Старе місто), Одеса (Приморський бульвар, Дерибасівська), Чернігівський дитинець, Ужгородський замок та інші унікальні архітектурні комплекси та ансамблі [3, с. 541-543].

За видами культурного туризму:

Історико-культурний туризм: Переважає у всіх основних дестинаціях, фокусується на вивченні історії, культури, традицій, архітектури та пам'яток.

Релігійний туризм та паломництво: Розвинений у Києві, Почасві, Святогірську, Чернігові, Зимному та інших релігійних центрах.

Міський туризм: Охоплює відвідування міських культурних атракцій, музеїв, театрів, галерей, фестивалів, культурних заходів, характерний для великих міст – Києва, Львова, Одеси, Харкова, Чернівців, Ужгорода.

Архітектурний туризм: Акцентує увагу на вивченні архітектурної спадщини, стилів, напрямків, пам'яток архітектури, розвинений у Львові, Чернівцях, Києві, Одесі, Кам'янці-Подільському, Чернігові, Ужгороді.

Музейний туризм та галерейний туризм: Зосереджений на відвідуванні музеїв, галерей, виставок, колекцій мистецтва та історичних артефактів, характерний для великих культурних центрів – Києва, Львова, Одеси, Харкова.

Подієвий та фестивальний туризм: Пов'язаний з відвідуванням культурних фестивалів, свят, ярмарків, концертів, театральних вистав, характерний для Львова, Одеси, Києва, Кам'янця-Подільського та інших міст, що проводять різноманітні культурні заходи [1].

Незважаючи на значний потенціал, культурний туризм в Україні стикається з рядом викликів, що стримують його повноцінний розвиток. До основних викликів належать:

Недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури особливо за межами великих міст, що обмежує доступність та комфортність культурних destinations для туристів.

Недостатнє фінансування збереження та реставрації об'єктів призводить до руйнування пам'яток, втрати автентичності та зниження їхньої туристичної привабливості.

Неефективний маркетинг та просування культурних destinations на міжнародному ринку, недостатня інформованість потенційних туристів про культурні можливості України.

Нерозвиненість туристичних продуктів культурно-пізнавального спрямування - відсутність інноваційних, інтерактивних та персоналізованих туристичних продуктів, що відповідали б сучасним вимогам культурних туристів.

Геополітичні ризики та безпекова ситуація України як безпечної туристичної destinations та відлякують міжнародних туристів.

Проте, культурний туризм в Україні має значні перспективи для подальшого розвитку, за умови реалізації стратегічних напрямків, спрямованих на подолання існуючих викликів та використання наявного потенціалу:

Будівництво нових готелів, музеїв, туристичних інформаційних центрів, покращення транспортної доступності та якості доріг, створення зручної навігаційної системи та туристичної сигналізації.

Використання цифрового маркетингу, соціальних медіа.

Розробка інтерактивних екскурсій, тематичних маршрутів, культурних подій та фестивалів, персоналізованих турів, використання технологій віртуальної та доповненої реальності для збагачення культурного досвіду туристів.

Україна володіє унікальним та різноманітним культурним спадком, що створює міцну основу для розвитку культурного туризму. Культурно-пізнавальний туризм, що ґрунтується на мотивації туристів до дослідження історії, культури, традицій та спадщини, відіграє дедалі важливішу роль у світовій туристичній індустрії. Розуміння та врахування впливу цих тенденцій є критично важливим для забезпечення сталого та ефективного розвитку культурно-пізнавального туризму в майбутньому [6].

Глобалізація, як процес інтеграції та взаємозалежності країн і народів, має подвійний вплив на культурно-пізнавальний туризм. Це сприяє зростанню обізнаності та інтересу до різноманітних культур, руйнує географічні бар'єри та спрощує подорожі, роблячи культурні дестинації більш доступними для широкого кола туристів, інформованість про культурну спадщину різних регіонів світу, стимулюючи мотивацію до культурних подорожей. З іншого боку, глобалізація може спричинити певну гомогенізацію культури, стандартизацію туристичних продуктів та послуг, та втрату автентичності культурних дестинацій під впливом масового туризму. Для культурно-пізнавального туризму важливо використовувати можливості глобалізації для

розширення аудиторії та промоції культурної спадщини, водночас, зберігаючи унікальність та автентичність культурних дестинацій та сприяючи відповідальному туризму, що поважає місцеві культури та традиції.

Цифровізація та технологічний прогрес є потужними драйверами трансформації культурно-пізнавального туризму. Мережі, онлайн-платформи бронювання, віртуальна та доповнена реальність, штучний інтелект, Big Data – ці технології кардинально змінюють спосіб планування, організації та споживання культурного туристичного досвіду.

Онлайн-платформи відгуків дають позови на вибір дестинацій та формування іміджу культурних об'єктів. Для культурних дестинацій та підприємств важливо ефективно використовувати цифрові канали для маркетингу, комунікації з туристами та надання онлайн-сервісів.

Віртуальна та доповнена реальність відкривають можливості для створення інтерактивних музеїв, віртуальних турів історичними місцями, гейміфікованих екскурсій та інших інноваційних форматів культурного досвіду [13, с. 1121-123].

Big Data аналітика дозволяє отримати глибоке розуміння туристичних потоків, їхньої географії, поведінкових патернів, переваг та витрат туристів. Глобальна тенденція до сталого розвитку та зростання екологічної та соціальної свідомості споживачів суттєво впливає на культурно-пізнавальний туризм. Туристи дедалі більше усвідомлюють важливість та прагнуть до відповідальних подорожей, що мінімізують негативний вплив на довкілля та місцеві громади, та водночас, сприяють позитивним соціально-економічним наслідкам для дестинацій.

Туристи віддають перевагу екологічно чистим видам транспорту, екологічному житлу, місцевим продуктам та послугам, етичним туроператорам, що поважають місцеві культури та традиції, та сприяють збереженню довкілля. Культурні дестинації, що пропагують сталий туризм та соціальну відповідальність, отримують конкурентну перевагу на ринку.

Культурно-пізнавальний туризм має відігравати активну роль у збереженні та популяризації культурної спадщини, фінансуючи реставраційні роботи, підтримуючи місцеві ремесла та традиції, сприяючи культурній освіті та обізнаності. Важливо збалансувати економічні вигоди від туризму з необхідністю збереження автентичності культурних об'єктів та середовища.

Сучасні туристи, особливо покоління міленіалів та покоління Z, все більше цінують персоналізацію, автентичність та унікальний досвід. У культурно-пізнавальному туризмі це проявляється у зростанні попиту на глибоке занурення в культуру DESTINAЦІЙ, інтерактивні формати пізнання, персоналізовані маршрути та кастомізовані послуги.

Туристи віддають перевагу менш людним місцям, унікальним маршрутам, автентичним локаціям та індивідуальному темпу подорожі, відмовляючись від стандартизованих пакетних турів та переповнених туристичних об'єктів [9].

Туристи прагнуть не лише споглядати культурні об'єкти, але й активно взаємодіяти з культурою, брати участь у майстер-класах, інтерактивних екскурсіях, театралізованих дійствах, гастрономічних дегустаціях, культурних фестивалях та інших подіях, що забезпечують емоційне занурення та незабутні враження.

Туристи шукають автентичні культурні враження, не спотворені масовим туризмом, прагнуть контакту з місцевою культурою, спілкування з місцевими жителями, відвідування нетуристичних місць, відкриття "прихованих перлин" DESTINAЦІЙ. Підтримка місцевих ремесел, гастрономії, культурних ініціатив та малих місцевих підприємств стає важливим елементом культурно-пізнавального туризму.

Збільшення частки літніх туристів, які мають більше вільного часу та фінансових ресурсів для культурних подорожей. Літні туристи часто віддають перевагу спокійним, комфортним та пізнавальним подорожам, з фокусом на культурну спадщину, мистецтво, історію та природу.

Зростання в країнах Азії, Латинської Америки та Африки сприяє збільшенню туристичних потоків з цих регіонів, зокрема в культурно-пізнавальних цілях. Туристи мають інші культурні вподобання, мотивації та очікування від культурних подорожей, що необхідно враховувати при розробці туристичних продуктів та маркетингових стратегій.

Молоді покоління туристів відрізняються високою технологічною грамотністю, прагненням до досвіду, індивідуалізації та соціальної відповідальності. Вони шукають автентичний та емоційний досвід, віддають перевагу стійким та етичним варіантам туризму. Культурно-пізнавальний туризм має адаптуватися до потреб та очікувань молодого покоління, пропонуючи інноваційні, технологічні та соціально відповідальні продукти.

Геополітична нестабільність, політичні конфлікти, терористичні загрози, пандемії, економічні кризи та інші глобальні виклики мають значний вплив на туристичні потоки, зокрема на культурно-пізнавальний туризм. Ці фактори можуть змінювати напрямки туристичних потоків, зменшувати туристичну активність, створювати невизначеність та ризики для туристичних підприємств та дестинацій [16, с. 57-58].

Геополітична нестабільність та безпекові ризики в певних регіонах можуть перенаправляти туристичні потоки до більш безпечних та стабільних дестинацій. Культурно-пізнавальні дестинації, що здатні забезпечити безпеку та стабільність, можуть отримати конкурентну перевагу в умовах глобальної нестабільності.

Глобальні кризи можуть змінювати структуру попиту на культурно-пізнавальний туризм, впливаючи на тривалість подорожей, вибір дестинацій, тип розміщення, витрати туристів та інші характеристики туристичних потоків. Важливо оперативно відстежувати зміни у попиті та адаптувати туристичну пропозицію.

Керування культурно-пізнавальним туризмом в умовах глобальної нестабільності вимагає високої гнучкості та адаптивності, альтернативних

сценарії розвитку, диверсифікувати ринки походження туристів та туристичну пропозицію, забезпечувати стійкість та конкурентоспроможність в умовах невизначеності.

Для забезпечення успішного та сталого розвитку культурно-пізнавального туризму в майбутньому, дестинації та підприємства повинні активно адаптуватися до цих глобальних тенденцій, використовуючи їхні можливості та мінімізуючи негативні наслідки. Це вимагає інноваційного підходу до розробки туристичних продуктів та послуг, ефективного використання цифрових технологій, акценту на сталий розвиток та соціальну відповідальність, персоналізації туристичного досвіду, врахування демографічних змін та забезпечення гнучкості та адаптивності в умовах глобальної нестабільності.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

Інформаційні технології відіграють провідну роль у сучасній трансформації культурного туризму, перетворюючи його на динамічний та інтерактивний досвід. Культурний туризм, що за своєю суттю спрямований на пізнання культурної спадщини, традицій та мистецтва, знаходить у цифрових інструментах потужний каталізатор розвитку [7, с. 74-75]. Інтеграція інформаційних технологій відкриває безмежні можливості для збагачення вражень мандрівників, оптимізації управління туристичними потоками та ефективної промоції культурних надбань. Переваги цифрової трансформації у культурному туризмі є багатограними та охоплюють персоналізацію досвіду,

зручність доступу до інформації та інтерактивність взаємодії з культурною спадщиною. Аналіз даних про попередні подорожі, вподобання, геолокацію та онлайн-поведінку користувачів дає змогу пропонувати персоналізований контент і послуги. Доступність та зручність також виходять на новий рівень завдяки мобільним додаткам та онлайн-платформам, які забезпечують цілодобовий доступ до інформації про культурні об'єкти, події, транспортні можливості та варіанти розміщення. Онлайн-бронювання, електронні квитки та інтерактивні карти спрощують процес планування подорожей, роблячи культурний туризм доступнішим для ширшої аудиторії. Інтерактивність та залучення досягаються завдяки технологіям доповненої та віртуальної реальності, мультимедійним гідам та елементам гейміфікації. Ці інструменти перетворюють пасивне спостереження на активну взаємодію з культурною спадщиною, роблячи навчання цікавим і захоплюючим. Управління туристичними дестинаціями також зазнає якісних змін під впливом інформаційних технологій. Ефективний маркетинг та промоція культурних дестинацій стають можливими завдяки цифровим каналам комунікації, таким як веб-сайти, соціальні мережі та таргетована онлайн-реклама. Архіви та бази даних забезпечують збереження цінних артефактів у цифровому форматі для майбутніх поколінь, а віртуальні музеї та екскурсії відкривають доступ до культурних скарбів для широкої аудиторії по всьому світу. Інтерактивний сторітелінг та цифрові експозиції в музеях оживляють історію, роблячи її більш зрозумілою та привабливою для сучасної публіки. Мобільні додатки, наприклад, виступають в ролі персональних гідів, надаючи інформацію про культурні об'єкти через аудіо-екскурсії та доповнену реальність, яка дозволяє відтворювати історичні сцени прямо на екрані смартфона. Веб-сайти та онлайн-платформи стають віртуальними вітринами культурних дестинацій, пропонуючи інтерактивні карти та 3D-панорами, а соціальні мережі використовуються для активної промоції та створення туристичних спільнот. Інтерактивні дисплеї в музеях та туристичних центрах надають зручний

доступ до інформації та навігації, а віртуальна та доповнена реальність створюють імерсивні культурні досвіди, що дозволяють віртуально подорожувати у часі та просторі. Великі дані та аналітика використовуються для глибокого розуміння туристичних трендів та персоналізації пропозицій. Проте, на шляху впровадження інформаційних технологій у культурний туризм існують певні виклики. Цифровий розрив та доступність технологій для всіх верств населення залишається проблемою, так само як і питання збереження автентичності культурного досвіду у контексті надмірної цифровізації. Підвищення цифрової грамотності як туристів, так і працівників галузі є необхідною умовою ефективного використання нових технологій. ШІ інтелект відкриває перспективи для ще глибшої персоналізації та створення віртуальних асистентів для туристів, а Інтернет речей та концепція "розумних" destinations обіцяють оптимізувати туристичне середовище [11, с. 331-332]. Блокчейн може забезпечити безпеку транзакцій та захист культурної спадщини, а гейміфікація на основі штучного інтелекту перетворить культурне пізнання на захоплюючі інтерактивні пригоди. У майбутньому, акцент буде зроблено на сталі та відповідальні IT-рішення, що мінімізують екологічний слід та сприяють соціальній інклюзивності, роблячи культурний туризм не лише захоплюючим, але й етичним та стійким. Інформаційні технології, таким чином, є не просто інструментом, а фундаментальною силою пізнання та збереження культурної спадщини людства.

Просування культурно-пізнавальних туристичних продуктів вимагає витонченого та багатогранного підходу, що відрізняється від стратегій, застосовуваних для масових видів туризму. Адже культурний туризм апелює до інтелекту, емоцій та прагнення до знань, а отже, і його маркетинг має бути таким же – інформативним, натхненним та автентичним.

Перш ніж розробляти будь-яку маркетингову стратегію, необхідно глибоко зрозуміти свою цільову аудиторію. Культурні туристи – це, як правило, освічені люди, зацікавлені в історії, мистецтві, традиціях, які

шукають не просто розваг, а змістовних вражень та інтелектуального збагачення. Важливо сегментувати аудиторію, виділяючи різні групи за інтересами (історія, мистецтво, гастрономія, етнографія), віком, рівнем доходу та стилем подорожей, щоб адаптувати маркетингові повідомлення та канали комунікації під кожну групу.

Контент-маркетинг стає наріжним каменем просування культурно-пізнавальних продуктів. Саме через якісний, цікавий та змістовний контент можна розповісти потенційним туристам про унікальність культурної спадщини, розкрити її глибину та приховані скарби. Блог-пости, статті, путівники, відеоролики, інфографіка, якісні фотографії – все це інструменти контент-маркетингу, що допомагають створити образ дестинації як місця, насиченого культурними та історичними цікавинками. Розповіді про історичні події, легенди, біографії видатних особистостей, огляди музеїв та пам'яток, інтерв'ю з місцевими діячами культури, репортажі з фестивалів та культурних заходів – цікаві та автентичні історії привертають увагу, емоційно зачіпають потенційних туристів та спонукають до подорожі.

Пошукова оптимізація (SEO) дозволяє забезпечити високі позиції веб-сайту дестинації в пошукових системах за ключовими запитами, пов'язаними з культурним туризмом. Контекстна реклама (SEM) забезпечує швидкий та цілеспрямований показ рекламних оголошень за релевантними пошуковими запитами. Соціальні мережі стають платформами для візуального сторітелінгу, де можна демонструвати красу культурної спадщини через фото та відео, залучати аудиторію до інтерактивних дискусій, проводити конкурси та розіграші, налагоджувати прямий діалог з потенційними туристами. Важливо використовувати різні соціальні платформи, адаптуючи контент під формати кожної з них – Instagram для візуального контенту, Facebook для створення спільноти та поширення новин, YouTube для відеоматеріалів, Twitter для оперативних повідомлень та новин.

Партнерство та колаборації відіграють важливу роль у просуванні культурно-пізнавальних продуктів. Співпраця з іншими туристичними бізнесами (готелями, транспортними компаніями, ресторанами), культурними організаціями (музеями, театрами, галереями), місцевими гідами та краєзнавцями, інфлюенсерами та блогерами дозволяє розширити охоплення аудиторії, створити синергетичний ефект та збагатити туристичну пропозицію. Спільні маркетингові кампанії, крос-промоція, пакетні пропозиції, організація спільних заходів та подій – ці інструменти партнерства допомагають збільшити видимість культурно-пізнавальних продуктів та залучити нових клієнтів [20, с. 218-219].

Зв'язки з громадськістю та робота зі ЗМІ є важливим елементом маркетингової стратегії. Прес-релізи про нові культурні продукти, події, відкриття музеїв чи виставок, організація прес-турів для журналістів та блогерів – все це інструменти PR, що допомагають донести інформацію про культурну дестинацію до широкої аудиторії та сформувати позитивний імідж. Важливо будувати довгострокові відносини з журналістами та лідерами думок, забезпечуючи їх цікавою та ексклюзивною інформацією, запрошуючи до участі у подіях та створюючи позитивний інформаційний фон навколо культурно-пізнавальних продуктів.

Подієвий маркетинг є ефективним інструментом просування культурно-пізнавальних продуктів. Участь у туристичних виставках та ярмарках, організація промо-турів та презентацій, проведення фестивалів, культурних заходів, днів культури, тематичних виставок – ці події привертають увагу цільової аудиторії, створюють емоційний зв'язок з дестинацією, надають можливість особистого контакту з представниками туристичного бізнесу та культурних установ. Важливо створювати яскраві, запам'ятовуючі події, що відображають унікальність місцевої культури та історії, та активно використовувати їх для просування культурно-пізнавальних продуктів.

Емоційний та сенсорний маркетинг є особливо важливими для культурно-пізнавальних продуктів, адже вони апелюють до почуттів та вражень. Маркетингові повідомлення повинні викликати емоції, пробуджувати уяву, створювати відчуття присутності та занурення в культурне середовище. Використання візуальних матеріалів, що демонструють красу та атмосферу дестинації, аудіовізуального контенту, що передає звуки та голоси історії, організація інтерактивних інсталяцій та віртуальних турів, що дозволяють "відчути" культуру на дотик – ці прийоми сенсорного маркетингу допомагають зробити просування культурно-пізнавальних продуктів більш ефективним та незабутнім [19, с. 34-35].

Персоналізація та CRM (Customer Relationship Management) стають все більш важливими у сучасному маркетингу. Збір та аналіз даних про клієнтів, їхні вподобання, попередні подорожі, поведінку на веб-сайті та в соціальних мережах дозволяє пропонувати індивідуальні тури та екскурсії, надсилати таргетовані email-розсилки з релевантною інформацією та спеціальними пропозиціями. Системи CRM дозволяють налагоджувати повторні подорожі та перетворювати задоволених туристів на амбасадорів бренду культурної дестинації.

Для оцінки ефективності маркетингових стратегій важливо використовувати ключові показники ефективності (KPI) та інструменти веб-аналітики. Відстеження трафіку веб-сайту, конверсії відвідувачів у бронювання, активності в соціальних мережах, охоплення рекламних кампаній, зворотного зв'язку від клієнтів, рівня задоволеності туристів – ці дані дозволяють оцінити ефективність різних маркетингових каналів та інструментів, внести корективи у стратегію та оптимізувати маркетинговий бюджет.

Таким чином, просування культурно-пізнавальних туристичних продуктів – це комплексна задача, що вимагає використання різноманітних маркетингових інструментів та постійного аналізу ефективності. Успішна

маркетингова стратегія має не лише привертати увагу, але й надихати, інформувати, емоційно зачіпати потенційних туристів, спонукаючи їх до відкриття для себе багатства культурної спадщини та незабутніх подорожей у світ культури та історії.

Сучасний культурний туризм, прагнучи задовольнити зростаючі вимоги вибагливих мандрівників та відповідати викликам часу, потребує організації та розвитку. Традиційні моделі, що базувалися на пасивному спогляданні пам'яток та стандартних екскурсійних маршрутах, поступово поступаються місцем новим форматам, що акцентують увагу на активній взаємодії, емоційному залученні, персоналізації досвіду та сталому розвитку. Інноваційні підходи в культурному туризмі – комплексна трансформація галузі, спрямована на створення більш глибокого, значущого та відповідального туристичного досвіду [22, с. 138-139].

Що ж розуміється під інноваційними підходами у культурному туризмі? Це спектр різноманітних стратегій та ініціатив, що виходять за рамки традиційних практик та використовують нові можливості для розвитку галузі. Серед них виокремлюють, зокрема, технологічно-орієнтовані рішення, досвідний туризм, сталий та відповідальний туризм та креативний туризм.

Технологічні інновації, безумовно, займають центральне місце. Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR) відкривають нові горизонти для дослідження культурної спадщини, пропонуючи інтерактивні віртуальні тури музеями, історичними місцями та архітектурними пам'ятками, дозволяючи туристам зануритися в атмосферу минулого та отримати унікальний сенсорний досвід. Мобільні додатки стають персональними гідом, надаючи інформацію про культурні об'єкти в інтерактивній формі, створюючи персоналізовані маршрути, та використовуючи геолокацію для навігації та пошуку цікавих місць поблизу. Штучний інтелект (ШІ) використовується для персоналізації туристичних пропозицій, розробки чат-ботів для надання консультацій та підтримки туристам 24/7, а також для аналізу великих даних з

метою оптимізації туристичних потоків та покращення управління DESTИНАЦІЯМИ.

Досвідний туризм, або *experiential tourism*, акцентує увагу на активній участі туриста у культурному процесі, перетворюючи пасивне спостереження на залучення та співтворчість. Це можуть бути історичні реконструкції, де туристи стають свідками або навіть учасниками подій минулого, інтерактивні майстер-класи з традиційних ремесел, де відвідувачі можуть власноруч спробувати створити вироби народної творчості, гастрономічні майстер-класи з вивчення секретів місцевої кухні, або участь у місцевих фестивалях та культурних подіях, що дозволяє відчувати атмосферу та колорит місцевої культури зсередини [23, с. 13-14].

Сталий та відповідальний туризм включає в себе просування екологічно дружнього розміщення поблизу культурних об'єктів, заохочення використання громадського транспорту та велосипедів, підтримку місцевих виробників та ремісників, мінімізацію відходів та забруднення, а також впровадження екологічної освіти та просвітництва серед туристів та місцевого населення.

Ініціативи місцевих громад, відіграють ключову роль у забезпеченні сталого та інклюзивного розвитку культурного туризму. Це можуть бути туристичні продукти, розроблені та керовані місцевими громадами, програми культурного обміну, що сприяють взаєморозумінню та діалогу між туристами та місцевим населенням, проживання в місцевих сім'ях (*homestay*), що дозволяє глибше пізнати місцеву культуру зсередини, а також підтримка місцевих ремесел, традиційних мистецтв та культурних практик, що дозволяє зберегти автентичність культурної спадщини та забезпечити економічну вигоду для місцевих громад.

Креативний туризм виходить за рамки традиційного культурного туризму, поєднуючи пізнання культурної спадщини з творчою діяльністю та самовираженням. Це можуть бути мистецькі резиденції в історичних місцях,

де туристи можуть брати участь у творчих проектах разом з місцевими художниками та митцями, інтерактивні мистецькі інсталяції та перформанси в публічних просторах, що поєднують сучасне мистецтво з культурною спадщиною, майстер-класи з різних видів мистецтва, що дозволяють туристам розкрити свій творчий потенціал, а також поєднання культурного туризму з сучасними формами мистецтва, такими як цифрове мистецтво, відео-арт, саунд-арт, що створює нові, несподівані та захоплюючі культурні досвіди [13, с. 119-121].

Впровадження інноваційних підходів у культурний туризм має цілу низку переваг. По-перше, це значно збагачує туристичний досвід, роблячи його більш захоплюючим, персоналізованим та незабутнім. По-друге, інновації підвищують конкурентоспроможність туристичних destinations, залучаючи нові сегменти туристів та створюючи унікальну пропозицію на ринку. По-третє, інноваційні підходи сприяють сталому розвитку туризму, забезпечуючи баланс між економічними вигодами, збереженням культурної спадщини та охороною довкілля. По-четверте, інновації дозволяють підтримати місцеві громади, створюючи нові робочі місця, генеруючи доходи та зберігаючи автентичність місцевої культури. По-п'яте, інноваційні підходи сприяють збереженню та промоції культурної спадщини, роблячи її більш доступною, цікавою та зрозумілою для широкої аудиторії.

Проте, впровадження інноваційних підходів у культурний туризм не є безхмарним процесом і пов'язане з певними викликами та міркуваннями. Вартість воліє бути значною, особливо для малих музеїв та культурних організацій з обмеженими ресурсами. Цифровий розрив та питання доступності технологій для різних категорій туристів також потребують уваги, щоб інновації не поглиблювали нерівність у доступі до культурних цінностей. Збереження автентичності культурної спадщини у контексті цифровізації та комерціалізації туризму є постійним викликом, що вимагає зваженого підходу та етичних міркувань. Необхідність підготовки кваліфікованих кадрів, здатних

розробляти, впроваджувати та підтримувати інноваційні рішення у сфері культурного туризму, також є важливим аспектом.

У підсумку, впровадження інноваційних підходів є неминучим та необхідним кроком для розвитку культурного туризму в сучасному світі. Інновації відкривають нові горизонти, інновації – це не самоціль, а інструмент для досягнення більш якісного, відповідального та значущого культурного туризму. Зважений та продуманий підхід до впровадження інновацій, що враховує етичні, соціальні, екологічні та економічні аспекти, дозволить культурному туризму залишатися важливим фактором культурного обміну, економічного розвитку та збереження світової культурної спадщини у XXI столітті [20, с. 216-217].

ВИСНОВКИ

Проведений поглиблений аналіз теоретичних засад культурно-пізнавального туризму дозволив не лише визначити його як важливу складову туристичної індустрії, але й розкрити його багатогранну сутність, основні види та ключові характеристики. Було встановлено, що культурно-пізнавальний туризм є не просто формою відпочинку, а й потужним інструментом освіти, культурного обміну та особистісного розвитку, що передбачає активне залучення туриста до процесу пізнання історико-культурної спадщини, традицій, звичаїв та особливостей життєдіяльності місцевих спільнот. Детально розглянуто класифікацію культурно-пізнавального туризму за різними критеріями, включаючи мету подорожі, тематику екскурсійних програм, географічну локалізацію та рівень залучення

туриста, що дало змогу краще зрозуміти специфіку організації туристичної діяльності в цій сфері. Теоретичне осмислення сутності та видів культурно-пізнавального туризму є фундаментальною основою для розробки ефективних стратегій та практичних підходів до його організації та розвитку.

Дослідження сучасного стану розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні виявило його значний, проте ще не повністю реалізований потенціал, що базується на багатому та різноманітному історико-культурному надбанні країни. Аналіз показав, що, попри наявність численних унікальних культурних об'єктів та традицій, існують певні системні проблеми, що стримують його повноцінний розвиток та знижують його конкурентоздатність на міжнародному рівні. Серед основних проблем виділено недостатній рівень розвитку сучасної туристичної інфраструктури, особливо в регіонах, що володіють значним культурним потенціалом, не завжди ефективного використання наявних культурних ресурсів для створення привабливих туристичних продуктів, недостатню активність у сфері маркетингу та промоції культурно-пізнавального туризму як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках, а також нагальну потребу у підвищенні якості та різноманітності туристичних послуг, що надаються туристам. Водночас, дослідження дозволило виявити ключові тенденції, що визначають сучасний розвиток культурно-пізнавального туризму, серед яких зростаючий інтерес туристів до автентичних та емоційно насичених вражень, прагнення до персоналізації туристичних маршрутів та програм, активне використання цифрових технологій для отримання інформації, бронювання послуг та обміну досвідом, а також зростання усвідомлення важливості сталого та відповідального туризму, що враховує інтереси місцевих громад та сприяє збереженню культурної спадщини.

На основі проведеного глибокого аналізу сучасного стану розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні, виявлених проблем та урахування світових тенденцій, розроблено комплекс практичних рекомендацій щодо

вдосконалення його організації. Запропоновано конкретні заходи, спрямовані на поетапне покращення інфраструктурного забезпечення, включаючи модернізацію транспортної мережі, розвиток готельної бази та закладів харчування, створення інформаційно-туристичних центрів та покращення навігації до культурних об'єктів. Особливу увагу приділено оптимізації використання культурної спадщини шляхом розробки нових тематичних екскурсійних маршрутів, створення інтерактивних музейних експозицій, відродження та популяризації народних ремесел та традицій, а також підтримки культурних подій та фестивалів. Запропоновано активізувати маркетингову діяльність шляхом розробки ефективної стратегії промоції культурно-пізнавального туризму на внутрішньому та міжнародному ринках, використання сучасних цифрових каналів комунікації та створення позитивного туристичного іміджу України. Наголошено на необхідності підвищення якості туристичного обслуговування шляхом навчання та підвищення кваліфікації персоналу, впровадження стандартів якості та заохочення розвитку інноваційних форм культурно-пізнавального туризму, таких як віртуальні тури, гейміфікація екскурсій та використання технологій доповненої реальності. Впровадження запропонованих рекомендацій має сприяти підвищенню ефективності організації культурно-пізнавального туризму в Україні, зростанню його привабливості для вітчизняних та іноземних туристів, а також збільшенню його внеску в соціально-економічний та культурний розвиток країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адміністрація Державної прикордонної служби України. URL: <https://dpsu.gov.ua/>
2. Божко Л.Д. Культурний туризм як важливий чинник соціальнокультурного розвитку регіонів України. *Культура України*. 2011. Випуск 32.
3. Вечерський В.В. Пам'ятки архітектури та містобудування України: довідник державного реєстру національного культурного надбання. Київ. Техніка, 2000. 664 с.
4. Всесвітня організація туризму. URL: www.unwto.org.

5. Головне управління статистики Львівської області. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>
6. Головне управління статистики у м. Києві. URL: <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/>.
7. Готельне господарство та туризм у Львівській області : статистичний збірник. Л. 2010. 111 с.
8. Державна служба статистики України. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Державне агентство України з туризму та курортів. URL: <http://www.tourism.gov.ua>
10. Державний реєстр національного культурного надбання. URL: <http://web.archive.org/web/20081231050720/http://www.heritage.com.ua/reestry/ind ex.php?id=67>.
11. Єпик Л.І., Войтенко І.О. Культурно-пізнавальний туризм: сучасний стан і перспективи. Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі. *Тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції*. Харків. 5 листопада 2024 р. С. 331-333.
12. Клапчук О.О. Туристично-рекреаційні ресурси Львівської області: моногр. Львів. Івано-Франківськ. Фоліант. 2012. 192 с.
13. Косар Н. Дослідження розвитку туризму в умовах кризи. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 2 (176). С. 115–125.
14. Львівщина — земля квітучої краси. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2005. № 29-30. С. 1–42.
15. Мацюк О.Я. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки. Львів. Центр Європи. 2005. 192 с.
16. Михайліченко Г.І. Практика організації туристичних подорожей. Навчальний посібник. Київ. КНТЕУ. 2003. 156 с.

17. Наконечна Г. Проблеми розвитку туризму регіону (на матеріалах Львівської області). *Наукові записки*. 2009. № 1. С. 130–134. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/nztnpu/geogr/2009_1/130.pdf
18. Одесити намагаються захистити пам'ятник Дюку від обстрілів. URL: https://24tv.ua/1200-mishkiv-piskom-odesiti-namagayutsya-zahistiti-pamyatnik_n1901876
19. Паньків Н. Є. Туристично-рекреаційні ресурси Львівської області: сучасний стан та перспективи використання для сталого розвитку туризму. Монографія. Львів. Ліга-Прес. 2018. 150 с.
20. Паньків Н.Є. Вплив західної культурної спадщини на розвиток туризму в Західній Україні. Вісник Хмельницького Національного університету. Економічні науки. Хмельницький, 2021. № 6. С. 212–224. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/01/en-2021-6t1-36.pdf>.
21. Рутинський М.Й. Замковий туризм в Україні. Навчальний посібник. Київ. Центр навчальної літератури, 2007. 432 с.
22. Спеціалізований туризм: навч. посібник. Київ. КНТЕУ, 2017. 215 с.
23. Ткаченко Т. І., Гладкий О. В. Міський і сільський туризм: наукові підходи до формування і розвитку. *Товари і ринки*. 2016. Вип. 2 (22). С. 9-20

ДОДАТКИ

Додаток 1

Апробація результатів дослідження

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації
Державний біотехнологічний університет,
Факультет управління торговельно-підприємницькою та митною діяльністю
Харківська торгово-промислова палата
Краківський економічний університет (Польща)
Резекненська академія технологій (Латвія)
Варшавський університет наук про життя (Польща)
Азербайджанський університет кооперації (Азербайджан)
Стамбульський університет Айдин (Туреччина)
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Сумський національний аграрний університет
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний
університет»
Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ,
ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ ТА ТОРГІВЛІ**

**Тези доповідей
III Міжнародної науково-практичної конференції**

5 листопада 2024 р.

Харків

Продовження додатку 1

УДК [338.4+339](082)

А 43

Організаційний комітет:

Голова оргкомітету: *Михайлов В.М.*, д.т.н., проф.

Заступники голови: *Пенкіна Н.М.*, к.т.н., доц.; *Одарченко Д.М.*, д.т.н., проф.; *Савицька Н.Л.*, д.е.н., проф.; *Омельченко Г.Ю.*, к.е.н., доц.

Члени оргкомітету: *Сорокіна С.В.*, к.т.н., доц.; *Пахуча Е.В.*, к.е.н., доц.; *Хлопоніна-Гнатенко О.І.*, к.е.н., доц.; *Худавердієва В.А.*, к.е.н., доц.; *Полупан В.В.*, к.т.н., доц.; *Татар Л.В.*, к.т.н., доц.; *Карбівнича Т.В.*, к.т.н., доц.

Міжнародний науковий комітет: *Jan W. Wiktor*, Prof. Dr. Hab.; *Agata Malak-Rawlikowska*, Prof. Dr. Hab.; *Iluta Arbidane*, Dr. Oec.; *Esma Tezcan*, Assist. Prof. Dr.; *Насібов Афіз Джаваншироғли*, PhD of Economic, Assoc. Prof.; *Anzor Devadze*, Cand. of Economic Sciences, Prof.; *Діана Райко*, д-р екон. наук, проф.; *Маргарита Лишенко*, д-р екон. наук, проф.; *Наталія Габчак*, канд. геогр. наук, доц.; *Інна Шурдук*, канд. техн. наук.

Конференцію включено до Переліку міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених у 2024 році згідно з листом ІМЗО МОН України від 04.01.2024 № 21/08-7 «Про Перелік міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій здобувачів вищої освіти і молодих учених у 2024 році».

А43 **Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі** [Електронний ресурс]: тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., 5 листопада 2024 р. / Державний біотехнологічний ун-т. – Електронні текстові дані. – Харків, 2024. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана.

Збірник містить тези доповідей, у яких розглянуто проблеми методології та практики маркетингу та менеджменту підприємницької діяльності, індустрії туризму та готельно-ресторанного бізнесу, перспективи застосування сучасних інформаційних систем управління підприємствами і напрями вдосконалення експертних механізмів збалансованого розвитку України в умовах глобалізаційних викликів інформаційної економіки.

УДК [338.4+339](082)

Видається в авторській редакції

© Державний біотехнологічний університет, 2024

Продовження додатку 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації
Державний біотехнологічний університет,
Факультет управління торговельно-підприємницькою та митною діяльністю
Харківська торгово-промислова палата
Краківський економічний університет (Польща)
Резекненська академія технологій (Латвія)
Варшавський університет наук про життя (Польща)
Азербайджанський університет кооперації (Азербайджан)
Стамбульський університет Айдин (Туреччина)
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Сумський національний аграрний університет
Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний
університет»
Полтавський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ, ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ ТА ТОРГІВЛІ

**Тези доповідей
III Міжнародної науково-практичної конференції**

5 листопада 2024 р.

Харків
ДБТУ
2024

Продовження додатку 1

Акмен В.О., Сорокіна С.В., Пенкіна Н.М. Дослідження нових тенденцій розвитку туристичних напрямків	310
Андренко І.Б. Концепція Connected Room	312
Андренко І.Б., Ясинська А.О. Інтеграція послуг астролога в готельний бізнес	314
Бєлєвцова А.О., Омельченко Г.Ю. Виклики та перспективи оздоровчого туризму в Україні	316
Бондаренко Т., Мерчанський В.В. Фактори невизначеності на туристичному ринку	318
Бочан І.О. Місце і роль туристичних послуг у системі економічного розвитку країни	320
Гонга О.І. Європейські практики індустрії МІСЕ: досвід для України	322
Грїбїник А.В. Вплив глобалізації та євроінтеграції на вітчизняну туристичну галузь	324
Древаль Д., Мерчанський В.В. Інноваційні технології маркетингу в туризмі	326
Єпик Л.І., Козирь К.А. Аналіз культурно-мистецьких фестивалів Сумської області	328
Єпик Л.І., Авершина Д.С. Сучасні тенденції та тренди в туристичній діяльності	329
Єпик Л.І., Войтенко І.О. Культурно-пізнавальний туризм: сучасний стан і перспективи	331
Єпик Л.І., Петренко Н.М. Історичне краєзнавство в туристичній діяльності	333
Єпик Л.І., Набієва Д.В. Сучасні напрямки рекреаційного туризму в Україні	335
Єпик Л.І., Скрипка А.В. Регіональний етногастрономічний туризм України	337
Животенко В.О., Богдан Я.С. Основні аспекти реалізації соціально-економічної політики в туристичній сфері	338
Каленська Г.О., Омельченко Г.Ю. Патріотичний туризм: чому українці обирають подорожі місцями історії та героїзму	340
Коваленко О.В. Розвиток інноваційних технологій у туристській діяльності	343
Куценко М.С. Цифровізація в розвитку туризму	345
Ликов В., Мерчанський В.В. Спеціальні стратегії розвитку туризму	347
Ловкайтес В.С. Нові можливості стратегічного менеджменту в туризмі в контексті цифрової трансформації	349

КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Спик Л.І., канд. іст. наук, доц.
Войтенко І.О., здобувач вищої освіти
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна

Культурно-пізнавальний туризм в Україні є одним із найперспективніших напрямів розвитку національної туристичної індустрії. Багата історія, різноманітна культура та унікальні традиції країни роблять її привабливим місцем для туристів, які прагнуть не тільки відпочинку, але й глибшого розуміння національної спадщини та культурного багатства. Україна пропонує туристам різні можливості для культурного пізнання: від відвідування історичних пам'яток до участі в традиційних фестивалях.

Україна має численні історико-культурні пам'ятки, які відображають багатовікову історію країни. Однією з найвідоміших є Києво-Печерська лавра та Софійський собор у Києві, які включені до списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Ці архітектурні шедеври стали символами українського культурного та духовного спадку. Окрім столиці, значними осередками історико-культурного туризму є Львів, Одеса, Кам'янець-Подільський, Чернігів та Чернівці, де збереглися унікальні архітектурні комплекси та стародавні замки [2, с. 90].

Україна відома своєю етнографічною різноманітністю. Подорожуючи різними регіонами країни, туристи можуть ознайомитися з культурними традиціями та побутом різних етнічних груп, таких як гуцули, бойки, лемки, кримські татари та інші. Зокрема, Карпати є одним із найпопулярніших напрямків для етнографічного туризму. Тут можна побачити традиційні дерев'яні хати, взяти участь у майстер-класах з народних ремесел, таких як ткацтво, гончарство, різьблення по дереву, або відвідати гуцульські фестивалі та ярмарки [1].

Щорічно в Україні проводяться численні фестивалі, які сприяють популяризації культури та традицій. Наприклад, у Львові організовується Форум видавців – найбільший літературний захід країни, а також Джаз на Дніпрі – міжнародний фестиваль джазової музики в Дніпрі. У різних куточках країни проходять етнофестивалі, де можна побачити традиційні українські танці, послухати народну музику та скуштувати автентичні страви.

Україна має багату мережу музеїв, які відображають різні аспекти її історії, культури та мистецтва. Найбільші музеї розташовані в Києві, серед яких Національний музей історії України, Національний художній музей та Музей народної архітектури та побуту України в Пирогові. Також важливими культурними центрами є Одеський музей західного та східного мистецтва, Львівська національна галерея

Продовження додатку 1

західного та східного мистецтва; збільшена національна галерея мистецтв та численні краєзнавчі музеї, які знайомлять туристів з локальними особливостями кожного регіону [2, с.100].

В Україні добре розвинений релігійний туризм, зокрема завдяки численним святиням і місцям паломництва. Окрім Києво-Печерської лаври, великою популярністю користується Почаївська лавра на Тернопільщині, а також багато інших церков та монастирів, розташованих по всій країні. Щорічно тисячі туристів, як з України, так і з-за кордону, відвідують ці святі місця для духовного збагачення та пізнання релігійної спадщини.

Кожен регіон України має свої культурні особливості, які приваблюють туристів. Наприклад, Західна Україна славиться своїм багатим історичним спадком, де архітектура старовинних міст, таких як Львів та Чернівці, зберегла риси різних епох. Водночас Східна Україна, зокрема Харків і Дніпро, є осередками сучасного мистецтва та урбаністичної культури. Одеська область приваблює туристів своїм колоритним поєднанням багатонаціональної культури та морських традицій [3].

Культурно-пізнавальний туризм в Україні пропонує безліч унікальних можливостей для тих, хто прагне досліджувати багатогранну культуру країни, дізнатися більше про її історію та побут. Величезний потенціал цього напрямку туризму забезпечується багатоманітністю традицій і відкритістю українців до подорожей та культурного обміну. Сучасна інфраструктура та розвиток туристичних послуг дозволяють створювати нові маршрути, які задовольняють інтереси навіть найвимогливіших мандрівників.

Список використаних джерел

1. Божко Л. Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-

культурного розвитку регіонів України. *Культура України*. 2011. Вип. 32. С. 36–39. URL: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura32/21.pdf.

2. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник. Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. 202 с.

3. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів та студентів
Сумського НАУ

(14-18 квітня 2025 р.)

Продовження додатку 2

УДК 631.4(477.52-25(06))

Рекомендовано до друку науково-координаційною радою Сумського національного аграрного університету (протокол № 9 від 17.04.2025 р.)

Редакційна колегія:

Данько Ю.І., д.е.н., професор
Ярошук Р.А., к.с.-г.н., доцент
Бричко А.М., к.е.н., доцент
Думанчук М.Ю., к.т.н., доцент
Кисельов О.Б., к.с.-г.н., доцент
Масик І.М., к.с.-г.н., доцент
Михайліченко М.А., к.і.н., доцент
Срібняк Н.М., к.т.н., доцент
Степанова Т.М., к.т.н., доцент
Шкромада О.І., д.вет.н., професор

М 34 Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (14-18 квітня 2025 р.). – Суми, 2025. – 467 с.

У збірку увійшли тези доповідей науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського національного аграрного університету.
Для викладачів, студентів, аспірантів інших навчальних закладів.

Відповідальність за точність наведених фактів, цитат та ін. лягає на авторів опублікованих матеріалів. Передрук матеріалів з дозволу редакції.
Друкується в авторській редакції

© Сумський національний
аграрний університет, 2025

Продовження додатку 2

Прокопенко Р. А. ВПЛИВ ГУСТОТИ СІВБИ НА ЯКІСТЬ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ЯРОЇ В УМОВАХ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	101
Сивак Я. П. ВПЛИВ МІКРОДОБРИВА ТА РЕГУЛЯТОРА РОСТУ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ТЮТЮНУ	102
Цеділін А. В., Шайденко П. В. ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРІВ РОСТУ ТА КОМПЛЕКСНОГО МІКРОДОБРИВА НА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ ЗЕРНА СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ	103
Авершина Д. С. СУЧАСНІ ТУРИСТИЧНІ ТРЕНДИ	104
Алейнова П. Д. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ БОЛГАРІЇ ТА РУМУНІЇ	105
Беримець О. С. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	106
Будьонний В. Ю. ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ ..	107
Борт М. Г. ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ	108
Ващенко В. Р. НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА У ТУРИСТИЧНОМУ БІЗНЕСІ	109
Віленський В. О. УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКА СПІВПРАЦЯ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ	110
Войтенко І. О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	111
Гетьман Х. С. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ НІМЕЧЧИНИ ТА ІТАЛІЇ	112
Дрозденко А. В. МОДЕРНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ПОЛЬЩІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ЗМІЦНЕННЯ ЇЇ ПОЗИЦІЙ НА СВІТОВОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ	113
Іщенко Ю. Ю. ВІДНОВЛЮВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ	114
Кожушко А. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ШВЕЙЦАРІЇ	115
Коваленко В. І. СТАЛІСТЬ ДОВКІЛЛЯ ЯК СУЧАСНИЙ ТУРИСТИЧНИЙ ТРЕНД	116
Лагуткіна М. В. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ НІДЕРЛАНДІВ ТА ЧЕХІЇ	117
Лесик Л. О. ІНТЕРАКТИВНІ МУЗЕЙНІ ЕКСПОЗИЦІЇ ЯК СУЧАСНИЙ ТРЕНД	118
Лесик Л. О. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	119
Лесик Л. О. ЯПОНСЬКИЙ ПІДХІД РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ	120
Марченко Є. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ В СИСТЕМІ ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ ..	121
Набієва Д. В. РЕКРЕАЦІЙНИЙ ТУРИЗМ: СТАН І ПРОБЛЕМИ	122
Окosenко Є. О. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГОТЕЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ	123
Пташніченко С. О. ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ РИМУ	124
Рахмаїл М. О. ГІРСЬКИЙ ТУРИЗМ В КАРПАТАХ	125
Река В. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КІННОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС	126
Ростока В. С. ПРИГОДНИЦЬКИЙ ТУРИЗМ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	127
Сердюк Є. І. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	128
Слинько Р. М. ФЕШН-ТУРИЗМ В УКРАЇНІ	129
Стасюк І. О. АНАЛІЗ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТУРИЗМУ УКРАЇНИ	130
Таран Д. Ю. МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ВОЄННОГО ТУРИЗМУ	131
Ткаченко Ж. В. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ РЕКЛАМИ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	132
Шейкіна П. ІТАЛІЯ. ОСОБЛИВОСТІ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ	133
Шейкіна П. С. РЕКЛАМА ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	134
Шкурко К. С. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	135
Мордань А. О. АНАЛІЗ ВИДОВОГО ТА СОРТОВОГО РІЗНОМАНІТТЯ РОДУ SYRINGA L В САДОВО-ПАРКОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ	136
БІОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ	
Рубцов І.О. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ І РОЗВИТКУ РЕМОНТНИХ ТЕЛИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЧОРНО-РЯБОЇ МОЛОЧНОЇ ПОРОДИ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ	138
Рубцов І.О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКО-КОРИСНИХ ОЗНАК СИМЕНТАЛЬСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНО-РЯБОЇ НА СУМЩИНІ	139
Рубцов І.О. ФОРМУВАННЯ БАЖАНОГО ТИПУ ХУДОБИ СИМЕНТАЛЬКОЇ ПОРОДИ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ	140
Кроковий І., Кучеренко А. ВПЛИВ ОСНОВНИХ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ ПЕРЕРОБКИ МОЛОКА НА ЙОГО ЯКІСТЬ	141
Гончар В'ячеслав СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА	142
Бельченко А.С. МОЛОЧНА ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ В УМОВАХ ТОВ "КОМИШУВАТСЬКИЙ МОЛОЧНИЙ КОМПЛЕКС"	143
Єльцина С.В. РОЛЬ ІЗРАЇЛЬСЬКИХ КІНОЛОГІЧНИХ КЛУБІВ У РОЗВИТКУ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	144

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Войтенко І. О., студ. 5 курсу ФАТП
Науковий керівник: доцент Л. І. Єлик
Сумський НАУ

Культурно-пізнавальний туризм є одним із найперспективніших та динамічних напрямів туристичної галузі України. Цей вид туризму охоплює подорожі, спрямовані на ознайомлення з історико-культурною спадщиною, архітектурними пам'ятками, традиціями, звичаями, мистецтвом та особливостями побуту різних регіонів країни. В умовах глобалізації, соціально-економічних викликів та збройного конфлікту культурно-пізнавальний туризм в Україні набуває особливого значення як засіб збереження національної ідентичності, формування позитивного іміджу держави та розвитку регіонів.

Серед ключових тенденцій розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні варто відзначити зростання інтересу до автентичних туристичних продуктів. Сучасні туристи шукають нових вражень, прагнуть зануритися у традиції та історію місцевих громад, відвідати маловідомі, але культурно насичені локації. Це сприяє розвитку етнотуризму, гастрономічного туризму, участі у фольклорних фестивалях, народних обрядах та традиційних ремісничих майстер-класах.

Актуальною є тенденція популяризації нематеріальної культурної спадщини як об'єкта туристичної уваги. В Україні активно працюють над збереженням та промоцією таких елементів, як петриківський розпис, козацькі пісні Дніпропетровщини, культура приготування українського борщу, традиції лемків, гуцулів та інших етнічних груп. Це розширює культурний простір туристичних маршрутів і дає можливість туристам не лише побачити пам'ятки, а й безпосередньо долучитися до процесу пізнання нематеріальної культури.

Особливе місце серед тенденцій займає розвиток внутрішнього туризму. В умовах війни та обмеженого доступу до міжнародних подорожей українці все більше уваги звертають на багатство культурної спадщини своєї країни. Внутрішні туристи активно відвідують історичні міста, архітектурні пам'ятки, музеї, замки, сакральні об'єкти, відкривають для себе маловідомі, але унікальні з культурної точки зору локації.

Важливим напрямом розвитку стає цифровізація культурно-пізнавального туризму. Сучасні туристи користуються мобільними додатками, інтерактивними картами, віртуальними турами та аудіогідами для ознайомлення з культурними пам'ятками. Все частіше впроваджуються цифрові проекти, які дозволяють подорожувати віртуально або створювати маршрути з використанням доповненої реальності.

Не менш значущою є тенденція розвитку культурного туризму в контексті сталого розвитку. Туристичні маршрути все частіше орієнтуються на збереження культурної та природної спадщини, підтримку місцевих громад, використання локальних ресурсів без шкоди для довкілля. Такий підхід сприяє формуванню відповідального туриста та сталого розвитку туристичних дестинацій.

В умовах воєнного стану патріотичний компонент культурно-пізнавального туризму набуває особливої значущості. Відвідування пам'ятних місць стає не просто туристичною поїздкою, а актом вшанування героїзму. Меморіали та музеї історії визвольних змагань відіграють ключову роль у збереженні національної пам'яті. Кожен експонат розповідає про подвиги минулих поколінь. Об'єкти, пов'язані із сучасною боротьбою за незалежність України, стають символами стійкості. Вони нагадують про ціну, яку платить народ за свою свободу. Такі подорожі сприяють формуванню національної свідомості. Вони допомагають усвідомити важливість єдності та патріотизму. Культурно-пізнавальний туризм стає важливим елементом підтримки морального духу населення. Він дає змогу відчути зв'язок з історією та героями. Відвідування цих місць надихає на боротьбу та віру в перемогу. Це також спосіб вшанувати пам'ять загиблих захисників. Кожна подорож стає актом патріотизму та підтримки. Музеї та меморіали розповідають історії про силу духу українського народу. Культурно-пізнавальний туризм допомагає зберегти ці історії для майбутніх поколінь. Він сприяє формуванню національної ідентичності та гордості.

Водночас одним із викликів залишається питання збереження та відновлення культурної спадщини, пошкодженої внаслідок воєнних дій. Це вимагає стратегічного підходу до розвитку культурно-пізнавального туризму, спрямованого на відновлення туристичної інфраструктури, реставрацію пам'яток, залучення інвестицій та міжнародної допомоги.

Таким чином, сучасні тенденції розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні відображають прагнення суспільства зберегти та популяризувати національну культурну спадщину, забезпечити сталий розвиток туристичної галузі та сприяти культурному діалогу між регіонами. У перспективі цей вид туризму має всі передумови для того, щоб стати важливим чинником відновлення економіки, розвитку регіонів та зміцнення національної ідентичності України.

Декларація академічної доброчесності

Я, Войтенко Ірина Олександрівна, студентка групи ЗТУР 2001-1 Сумського національного аграрного університету зобов'язуюсь дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи. Я поінформований, що у разі порушення мною академічної доброчесності під час виконання кваліфікаційної роботи повинен буду нести академічну та/або інші види відповідальності і до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин, в тому числі, кваліфікаційна робота може бути анульована з наступним відрахуванням із університету.

Також усвідомлюю, що до мене у майбутньому може бути застосована процедура позбавлення ступеня вищої освіти та відповідної кваліфікації, якщо свідомо вчинене порушення академічної доброчесності не буде виявлено під час перевірки кваліфікаційної роботи на наявність текстових запозичень відповідно до встановленої в університеті процедури з використанням ліцензованих програмних продуктів.

_____ р.

_____